

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДІ

УДК 159.9:316.6

О. В. ОНУФРІЄВА, аспірант
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 12, с. 5–7

Розглядаються питання формування творчого потенціалу молоді. Підкреслюється значущість творчості як важливої властивості особистості. Наголошується на необхідності розкриття творчих потенцій підлітків, визначальну роль в якому відіграють школа і суспільство загалом, які повинні створити такі умови і форми впливу, котрі дозволять привести закладені в кожній людині творчі задатки в активний, дійовий стан та розвивати їх.

Самопрезентація творчого потенціалу особистості відбувається через реалізацію її потреби в самовираженні, самореалізації в різних сферах життєдіяльності. Творчість — важлива атрибутивна властивість людини, показник її цивілізованості і соціальної активності, дійсне багатство особистості і суспільства. Перш за все творчість дозволяє людині самоствердитися у “статусі” особистості, “самовиповнитися” і самореалізуватися, відчувати всю повноту, динамізм життя, вийти за межі своєї буденності, бути задоволеною і щасливою.

Розкриття творчих потенцій особистості у процесі її життєтворчості відбувається на різних вікових етапах в тому чи іншому середовищі.

Протягом особистісного шляху розвитку кожна людина прагне реалізуватися, розкрити творчі

здібності, творчий потенціал. Успіх реалізації творчого потенціалу особистості залежить в першу чергу від ступеня зрілості суспільства, його здатності створювати належні умови, які б сприяли саморозкриттю, підтримували особистість, нарешті, розуміли її. Розуміння і підтримка творчої особистості дуже важливі. Саме люди з творчими здібностями іноді вже з самого дитинства потрапляють в конфліктні ситуації. Так, дитина, яка чимось виділяється із середовища своїх шкільних товаришів, часто викликає їх недоброзичливість. Питання, які вона ставить, оригінальність мислення, наявність власної думки формують негативне ставлення до неї. Відбувається це тому, що переважаючий в системі навчання інформативний метод, репродуктивна у своїй основі сциєнтистська свідомість, яка

виникає у вирі науково-технічної інформації, диктують людині необхідність пристосування, виробляють стереотипи, сприяють “інерції розуму”. Людина всупереч власній волі змушена пристосуватися до більш складної багатоманітності виробничої і суспільної діяльності, від чого вся її діяльність стає іноді “заорганізованою”, звужується поле творчої діяльності, де вона могла б самореалізуватися, “самовиповнитися”. У цьому полягає біда і нашої школи, і всього життя, оскільки зміни відбуваються дуже повільно. Тому завдання як школи, так і суспільства полягає в тому, щоб створити такі умови і виробити такі форми впливу, завдяки яким можливо було б привести закладений в кожній людині творчий потенціал в активний, дійовий стан і розвивати його.

Що раніше творча особистість відчує свої сили, отримає підтримку і увагу з боку оточуючих людей, то ефективнішою буде її віддача. Саме у шкільному середовищі слід виявляти здібних дітей, заохочувати їх до творчості. Таке завдання особливо актуальне в наш час, коли суспільство переживає часи нестабільності, і йому конче потрібні енергійні, активні, творчі люди. Темпи розвитку науки неможливо нарощувати тільки шляхом збільшення кількості людей, що займаються творчим пошуком. Треба постійно нарощувати творчий потенціал, а для цього необхідно цілеспрямовано формувати, виховувати творче ставлення до праці і взагалі до своєї особистості, стимулювати процес життєтворчості. Ще у шкільному віці необхідно створювати сприятливу мотивацію творчої діяльності, а для цього суспільство повинно знаходити і матеріальні можливості, які б стимулювали успішний хід творчого процесу. Підтримка творчості саме підрастаючого покоління повинна стати важливою складовою політики нашої держави. Найбільша частка творчих особистостей, за даними вчених, припадає саме на шкільний вік. Наприклад, американські вчені стверджують, що серед 6-річних було виявлено 37 % творчих особистостей, 7-річних — 17, а серед дорослих — 2 % [1, 393]. На жаль, у вітчизняних школах недостатньо уваги приділяється процесу навчання творчому мисленню, виявленню дітей з творчими здібностями. Ця проблема пов'язана з діагностуванням і прогнозуванням творчих здібностей та якостей, розвитком психологічної готовності до життєдіяльності в нових соціальних умовах.

Існують більш-менш вдалі спроби наукового визначення особистісних рис, які сприяють творчості. Встановлено, що великий вплив на творчість справляють здібності помічати та формулювати

альтернативи, проявляти фантазію, вміння ставити запитання, уникати спрощених формулювань.

Творчу особистість характеризують активний інтерес до проблеми, що вивчається, незалежна інтравертна позиція, готовність боротися з усякими перешкодами. Звідси — готовність йти на ризик, який гарантує творчий успіх. Високотворчі особистості, як правило, виявляють підвищений інтерес до складних, нових проблем. Їх більше приваблюють такі ситуації, які вимагають оригінальних рішень, ніж ті, які дозволяють діяти звичним способом. Так, в “тест творчості” Дж. П. Гілфорд включив перевірку таких інтелектуальних якостей: гнучкість мислення, оригінальність, вміння проблемно підходити до дійсності, здатності доводити рішення того чи іншого завдання до кінця [2, 12–14].

Творча особистість часто потрапляє в ізоляцію, “не вписується” в нову ситуацію, не знаходить розуміння з боку оточуючих людей. Це може провокувати стресові ситуації, навіть внутрішньоособистісний конфлікт. Вирішуючи проблему конструктивної адаптації підлітків до нових соціальних умов, психологи радять звертатися до численних методик, які виявляють необхідні навички, певні особистісні властивості, характеристики, що сприяють осмисленню соціальних реалій життя людини [3, 156–168].

Відомо, що продуктивна самореалізація людини, її ефективна самопрезентація в конкретній сфері праці досягається в разі наявності необхідних умов. З одного боку, це комфортні умови для розкриття творчого потенціалу, а з іншого — активізація, розвиток усіх компонентів творчого потенціалу особистості та її продуктивна самореалізація в соціально-ціннісній життєдіяльності. Успішність самопрезентації особистості у професійній діяльності залежить передусім від її компетентності, тобто від умінь досконало володіти прийомами та продуктивними технологіями, реалізації функціональних обов'язків. Компетентність характеризується також наявністю комплексу знань, умінь, навичок, мотивації досягнення, саморегуляції, особистісної ініціативи, професійної комунікабельності. Досягнення професійної компетентності проходить через певні етапи, рубежі. Ці рубежі характеризуються такими рівнями професіоналізму, як здатність успішно виконувати професійну діяльність, підготовленість до стабільної продуктивної праці, професійна майстерність в реалізації функцій та обов'язків, творче опанування інноваційного стилю професійної діяльності. Таким чином, слід підкреслити, що професійна компетентність є основним компонентом кожного виду професійної діяльності, умовою реалізації її творчого потенціалу.

Осмилення психологічних реалій життя людини є досить складною проблемою, це своєрідний творчий процес, який не вичерпується якимось одним елементом, але існує як синтез пізнавальної, емоційної і вольової сфери людської свідомості, і тісно пов'язаний з властивостями особистості (характером, здібностями, зацікавленістю та ін.). Політ фантазії, яка є складовою творчого процесу, забезпечується знаннями, підкріплюється здібностями і цілеспрямованістю, супроводжується емоційним станом. Уся сукупність компонентів психічної активності сприяє створенню різноманітних цінностей в усіх сферах людської діяльності.

Як складне психічне утворення творчий процес має певні етапи:

- зародження ідеї, реалізація її у творчому акті;
- концентрація, накопичення знань, які прямо або опосередковано стосуються цієї проблеми;
- свідомо і несвідомо робота над матеріалами і поєднання, вибір варіантів.

Підготовленість до стабільної творчої праці спирається на творчу активність свідомості, яка є спрямованою на пізнання та перетворення світу. Вона починається з активної винахідливості та цілеспрямованості сприйняття, а далі бажане майбутнє моделюється у вигляді певного завдання, а також програми дій, спрямованих на подолання зовнішніх перешкод і боротьби за потрібний результат. Стимулювання творчої активності свідо-

мості треба починати з раннього дитинства, а у шкільному віці закріплювати як активну позицію в навчанні. А це можливо тоді, коли активна позиція в навчанні перетворюється на особистісно значущу подію і не зводиться лише до засвоєння готових правил і визначень, а стає справжнім процесом здобуття знань, де учень разом з учителем стають творцями тих подій, до яких вони включені і які власноруч будують. Для цього необхідно, щоб навчання відбувалося як процес постановки та вирішення творчих завдань. Проблематичність предмета і пошук можливих методів його розкриття перетворюють навчання в особливий творчий процес, у результаті якого відбувається набуття знань, формування творчого потенціалу особистості. Але слід пам'ятати, що набуття знань повинно йти разом з формуванням творчої особистості загалом, а не тільки з розвитком її творчих здібностей.

Література

1. *Маняченко Т. Г.* Пошук шляхів самореалізації творчої особистості // Гімназія на зламі століть. — К.: ВПЦ "Літопис—XX", 1999.
2. *Матейко А.* Условия творческого труда. — М., 1970.
3. *Рабочая книга практического психолога: Технология эффективной профессиональной деятельности.* — М., 1996.